

۱ کاربرد معنایی کلمه «یکی» در کدام بیت متفاوت است؟ توضیح دهید.

الف) گشت یکی چشمه ز سنگی جدا
ب) یکی روبهی دید بی دست و پای
پ) صد سفره دشمن بنهد طالب مقصود

غلغلزن، چهره نما، تیزپا
فروماند در لطف و صنع خدای
باشد که یکی دوست بیابد به ضیافت

۲ معنای «چون» در بیت «که چون زندگانی به سر می برد؟ / بدین دست و پای از کجا می خورد؟» با معنای آن در کدام بیت زیر یکسان است؟

الف) در این روش که تویی بر هزار چون سعدی
ب) روی خوش و آواز خوش دارند هر یک لذتی

جفا و جور توانی ولی مکن یارا
بنگر که لذت چون بود محبوب خوش آواز را

۳ تفاوت معنای «شد» را در دو بیت زیر بررسی کنید.

الف) دل و دینم شد و دلبر به ملامت برخاست
ب) دل می رود ز دستم صاحب دلان خدا را

گفت با ما منشین کز تو سلامت برخاست
دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا

۴ با توجه به معنا، هر یک از کلمات پیشنهادی را در جای خالی مناسب قرار دهید. (یک کلمه اضافی است.)
«شوریده - صنع - قوت - بخشایش»

الف) ای دل غمدیده حالت به شود دل بد مکن
ب) پیر ما گفت خطا بر قلم نرفت
پ) حافظ از معتقدان است گرمی دارش

وین سر بازآید به سامان غم مخور
آفرین بر نظر پاک خطاپوشش باد
زان که پس روح مکرم با اوست

۵ با توجه به زنجیره کلام، معنای کلمه «بهمن» را در هر مورد تعیین کنید.

الف) بهمین در کوهستان های ایران، سال گذشته خسارات زیادی به بار آورد.
ب) دیروزه بالأخره توانستم بهمین رادر کنار پدرش ببینم.
پ) دوستم، محمّد، متولّد بهمین است.

۶ در هر مورد، نوع رابطه معنایی (تناسب، تضاد، ترادف، تضمّن) بین واژگان مشخص شده را بنویسید.

الف) یکی روبهی دید بی دست و پای
ب) پیرم و گاهی دلم یاد جوانی می کند
پ) چنگل نه، انبوه تکدرختان است
ت) فردا دوباره بی یار و یاور می شوم

۷ رابطه معنایی میان کلمات در کدام گزینه متفاوت است؟

الف) گل و گلبرگ
ب) میوه و سیب
پ) سبزی و تره
ت) سرو و سپیدار

۸ با توجه به روابط معنایی کلمات مشخص شده، هر بیت را به کلمه ای درست از ستون مقابل آن وصل کنید.

الف) تو آن درخت کاعتدال قامت تو / ببرد قیمت سرو بلندبالا را
ب) به جان دوست که دشمن بدین رضا ندهد / که در به روی ببنند آشنایی را
پ) همه از دست غیر ناله کنند / سعدی از دست خویشتن فریاد
ت) آن که هرگز بر آستانه عشق / پای نهاده بود بیر بنهاد

تناسب
ترادف
تضاد
تضمّن

در ابیات زیر مفهوم کنایه‌های خواسته‌شده را بنویسید.

الف) یکی روبهی دید بی‌دست‌وپای
ب) زرخدان فرو برد چندی به جیب
پ) برو شیر دژنده باش ای دغل

فروماند در لطف و صنع خدای
که بخشنده روزی فرستد ز غیب
مینداز خود را چو روباه شل

در کدام بخش از بیت زیر مجاز دیده می‌شود؟ توضیح دهید.

«که چون زندگانی به سر می‌برد بدین دست و پای از کجا می‌خورد»

آرایهٔ مشترک بخش‌های مشخص‌شده از دو بیت زیر چیست؟

الف) کزین پس به کنجی نشینم چو مور
ب) کسی نیک بیند به هر دو سرای

که روزی نخوردند پیلان به زور
که نیکی رساند به خلق خدای

برای هر بیت از کمانک مقابل آن، آرایه‌ای مناسب انتخاب کنید.

الف) یقین مرد را دیده بیننده کرد
ب) نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست
پ) بخور تا توانی به بازوی خویش

شد و تکیه بر آفریننده کرد (کنایه / حس‌آمیزی)
چو چنگش رگ و استخوان ماند و پوست (تشبیه / استعاره)
که سعیت بود در ترازوی خویش (مجاز / ایهام)

مفهوم مشترک دو بیت زیر چیست؟

الف) برو شیر دژنده باش ای دغل
ب) رزق هر چند بی‌گمان برسد

مینداز خود را چو روباه شل
شرط عقل است جستن از درها

پیام اصلی بیت «چه در کار و چه در آزمون / نباید جز به خود محتاج بودن» را بنویسید و سپس بگویید این بیت با کدامیک از ابیات زیر هماهنگی مفهومی بیشتری دارد؟

الف) چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر
ب) خدا را بر آن بنده بخشایش است

چه باشی چو روبه به وامانده سیر
که خلق از وجودش در آسایش است

هر کدام از ابیات را به مفهوم آنان در ستون مقابل وصل کنید.

الف) بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش
ب) بگیر ای جوان دست درویش پیر / نه خود را بیفکن که دستم بگیر
پ) خدا را بر آن بنده بخشایش است / که خلق از وجودش در آسایش است

اهدایت کمک به هم‌نوعان
نکوهش مردم‌آزادی
تناسب بین تلاش و پاداش

در دو بیت زیر بر چه مفهومی تأکید شده است؟

سحر دیدم درخت ارغوانی
به گوش ارغوان آهسته گفتم

کشیده سر به بام خسته‌جانی
بهارت خوش که فکر دیگرانی

معنای هر یک از کلمات مشخص‌شده را بنویسید.

الف) زرخدان فرو برد چندی به جیب
ب) نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست
پ) کرم ورزد آن سر که مغزی در اوست

که بخشنده روزی فرستد ز غیب
چو چنگش رگ و استخوان ماند و پوست
که دُونَ هَم‌قَتَانَد بی‌مغز و پوست

نوع جملات را در هر بیت تعیین کنید.

الف) یقین مرد را دیده بیننده کرد
ب) خدا را بر آن بنده بخشایش است

شد و تکیه بر آفریننده کرد
که خلق وجودش در آسایش است

نقش قوافی در بیت «شغال نگون‌بخت را شیر خورد / بماند آنچه روباه از آن سیر خورد» به ترتیب چیست؟

الف) نهاد - نهاد (ب) مفعول - نهاد (پ) نهاد - قید (ت) مفعول - قید

مفهوم هر یک از ابیات زیر را به اختصار بنویسید.

الف) یقین مرد را دیده بیننده کرد
ب) زنخدان فرو برد چندی به جیب
پ) کسی نیک بیند به هر دو سرای
شد و تکیه بر آفریننده کرد
که بخشنده روزی فرستد ز غیب
که نیکی رساند به خلق خدای

هر یک از ابیات زیر را به فارسی روان امروزی برگردانید.

الف) در این بود درویش شوریده‌رنگ
ب) دگر روز باز اتفاق اوفتاد
پ) زنخدان فرو برد چندی به جیب
ت) کرم ورزد آن سر که مغزی در اوست
که شیر برآمد شغالی به چنگ
که روزی‌رسان قوت روزش بداد
که بخشنده روزی فرستد ز غیب
که دون‌همتانند بی‌مغز و پوست

نمادهای بیت زیر را با توجه به متن درس «نیکی» شرح دهید.

«چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر
چه باشی چو روبه وامانده سیر»

در بیت زیر بین کدام کلمات تکرار (واژه‌آرایی) و بین کدام کلمات جناس همسان دیده می‌شود؟ تفاوت این دو آرایه در چیست؟

«با زمانی دیگر انداز ای که پندم می‌دهی
کاین زمانم گوش بر چنگ است و دل در چنگ نیست»

جناس‌های همسان و ناهمسان را در ابیات زیر بیابید و در صورت همسانی، معانی مختلف دو واژه را بنویسید.

الف) خرم تن او که چون روانش
ب) بردوخته‌ام دیده چو باز از همه عالم
پ) چو صبرش نماند از ضعیفی و هوش
ت) سرو چمان من چرا میل چمن نمی‌کند؟
از تن برود، سخن روان است
تا دیده من بر رخ زیبای تو باز است
ز دیوار محرابش آمد به گوش
همدم گل نمی‌شود یاد سمن نمی‌کند

در بیت زیر چند تشبیه دیده می‌شود؟ ارکان اصلی تشبیه را در هر مورد تعیین کنید.

«برو شیر درنده باش ای دغل
مینداز خود را چو روباه شل»

- ۱ در بخش «الف» و «پ» به معنای «یک» به کار رفته و نشانهٔ نکره بودن است، اما در بخش «ب» به معنای «شخصی / کسی» به کار رفته است.
- ۲ (ب) چون: چگونه
- ۳ در بخش «الف» به معنای «رفت» و در بخش دوم «فعل اسنادی» است.
- ۴ (الف) شوریده (ب) صنع (پ) بخشایش
- ۵ در سه بخش به ترتیب به معنای «پدیدهٔ طبیعی، اسم انسان، نام ماده» است.
- ۶ (الف) تناسب (ب) تضاد (پ) تضمّن (ت) مترادف
- ۷ گزینه ت پاسخ صحیح است. در سه مورد نخست، رابطه از نوع تضمّن است و در مورد آخر، تناسب.
- ۸ (الف) تضمّن (ب) تضاد (پ) مترادف (ت) تناسب
- ۹ (الف) ناتوان
(ب) حالت مراقبهٔ عرفانی (دعا و توسّل)
(پ) تنبلی و ضعف نشان دادن
- ۱۰ «دست و پای» مجازاً قوّت و قدرت.
- ۱۱ استعاره؛ الف: زورمندان / (ب) دنیا و آخرت
- ۱۲ (الف) بیننده کنایه از آگاه
(ب) تشبیه
(پ) بازو مجازاً قدرت
- ۱۳ هر دو به «تلاش برای کسب روزی» اشاره دارند.
- ۱۴ پیام بیت: اتکا به خود و نیازمند نبودن است و با بخش «الف» ارتباط بیشتری دارد.
- ۱۵ (الف) تناسب بین تلاش و پاداش
(ب) اهمیت کمک به هم‌نوعان
(پ) نکوهش مردم‌آزاری
- ۱۶ کمک به دیگران (نوع دوستی)
- ۱۷ (الف) چانه، گریبان (ب) غم (مراقبت) (پ) بی‌تلاش (تنبیل)
- ۱۸ (الف) مصراع اول: ساده - مصراع دوم: همپایه
(ب) بیت دوم: مرکّب

۱۹ گزینه پ پاسخ صحیح است. شیر: نهاد / سیر: قید

۲۰ الف) آگاهی و توکل بر خدا
ب) دعا به امید رسیدن روزی
پ) کمک و نیکی به مردم

۲۱ الف) فقیران پریشان‌وضع در این فکر و خیال بود که شیری با شغالی که شکار کرده بود، پیدا شد.
ب) روزی دیگر هم این اتفاق افتاد و خدای روزی‌رسان، خوراک روزانه او (روباه) را به او رساند.
پ) چانه به گریبان برد (حالت دعا گرفت) به این امید که خداوند بخشنده روزی او را از غیب برایش بفرستد.
ت) کسی که هوشمند باشد بخشنده می‌کند که انسان‌های بی‌تلاشند که بی‌فایده هم هستند.

۲۲ شیر: نماد تلاشگری و بخشنده‌گی
روباه: نماد تنبلی و نیازمندی

۲۳ زمان و زمان: تکرار / چنگ (ساز، مجازاً دست)
در تکرار معنای کلمه ثابت است، ولی در جناس همسان معنای دو کلمه متفاوت است.

۲۴ الف) همسان: روان (روح، جاری)
پ) ناهمسان: هوش و گوش
ب) همسان: باز (پرنده، گشوده)
ت) ناهمسان: چمان و چمن / چمن و سمن

۲۵ دو تشبیه؛ ۱- تو (مستتر در «باش») به شیر ۲- تو (مستتر در «مینداز») به روباه